MATEMATIKA – PROFILOVÁ ČÁST MATURITNÍ ZKOUŠKY

Zkouška z matematiky je písemná. Trvá 240 minut. Jedná se o komplexní zkoušku, během níž žáci pracují s informacemi a používají výpočetní techniku.

Očekávané znalosti a dovednosti pro zkoušku (cílové kompetence) jsou rozděleny do následujících pěti hlavních kategorií:

A. Osvojení matematických pojmů a dovedností
B. Matematické modelování
C. Vymezení a efektivní řešení problému
D. Komunikace
E. Užití pomůcek a zdrojů informací

Úlohy jsou komplexní, prolíná se v nich učivo z různých tematických okruhů.

Písemná práce obsahuje celkem čtyři úlohy, dvě povinné a dvě volitelné. Obsah testu odpovídá obsahu matematiky a dvouletého matematického semináře dle ŠVP GV GT.

Žáci dostanou tištěné zadání a řešení zapisují do formulářů.

Tematické okruhy jsou:

1. Závislosti a funkční vztahy
    - 1.1. Elementární funkce a jejich vlastnosti (funkce lineární, kvadratické, mocninné, lineární lomené, exponenciální, logaritmické, goniometrické a cyklometrické)
        - 1.1.1. Vlastnosti elementárních funkcí, definice a důkazy (graf, definiční obor, obor hodnot, parita, monotónnost, extrémy a omezenost, limity ve vlastních i nevlastních bodech, funkce inverzní)
        - 1.1.2. Grafy elementárních funkcí s absolutní hodnotou a funkcí signum
        - 1.1.3. Využití grafu při řešení rovnic a nerovnic v oboru reálných čísel, grafické znázornění řešení nerovnic
    - 1.2. Posloupnosti
        - 1.2.1. Určení posloupnosti (vztah pro n-tý člen, rekurentní vzorec, důkazy pomocí matematické indukce, grafy posloupností)
        - 1.2.2. Vlastnosti posloupností (definiční obor, obor hodnot, monotónnost, omezenost, extrémy, limita)
        - 1.2.3. Užití aritmetické a geometrické posloupnosti v úlohách z praxe
    - 1.3. Infinitezimální počet
        - 1.3.1. Průběh funkce (vyšetření vlastností funkce a náčrt jejího grafu)
        - 1.3.2. Derivace funkce (explicitní a implicitní vyjádření)
        - 1.3.3. Extrémy funkce (aplikace vět o extrémech ve slovních úlohách)
        - 1.3.4. Primitivní funkce a neurčitý integrál
        - 1.3.5. Určitý integrál (obsah rovinného obrazce, délka křivky, objem rotačního tělesa, fyzikální aplikace)
2. Číslo a proměnná
    - 2.1. Rovnice a nerovnice
        - 2.1.1. Rovnice a nerovnice v oboru reálných a komplexních čísel (lineární, kvadratické, exponenciální, logaritmické, goniometrické, iracionální, s absolutní hodnotou)
        - 2.1.2. Rovnice, nerovnice a soustavy rovnic s parametry (lineární, kvadratické, iracionální, exponenciální, logaritmické, s absolutní hodnotou)
        - 2.1.3. Rovnice, kde jedna strana je zadána ve tvaru řady
3. Argumentace a ověřování
    - 3.1. Množiny a výroky (operace s množinami, složené výroky, zápis výroků a množin)
    - 3.2. Důkazy vět (důkaz přímý, sporem, existenční, matematická indukce)
    - 3.3. Tautologie, ověřování správnosti úsudku
4. Geometrie
    - 4.1. Geometrie v rovině
        - 4.1.1. Geometrický význam absolutní hodnoty v oboru reálných a komplexních čísel
        - 4.1.2. Obrazy komplexních čísel v Gaussově rovině
        - 4.1.3. Geometrická místa bodů v rovině

- 4.1.4. Kuželosečky (analytická vyjádření kuželoseček, rovnice tečen ke kuželosečce, nákres křivek, diskuze polohy přímky a kuželosečky)
- 4.1.5. Trigonometrie (sinová a kosinová věta, trigonometrie obecného trojúhelníku)
- 4.1.6. Shodná zobrazení v rovině (užití v úlohách)
- 4.1.7. Podobnost a stejnolehlost (užití v úlohách)
- 4.1.8. Obsah rovinného obrazce užitím určitého integrálu
- 4.1.9. Obsah a obvod rovnoběžníku, trojúhelníku a dalších rovinných obrazců

4.2. Geometrie v prostoru

- 4.2.1. Úlohy ze stereometrie (objemy a povrchy těles, rovinné řezy hranolu a jehlanu, obsahy řezů)
- 4.2.2. Objem rotačního tělesa užitím určitého integrálu
- 4.2.3. Metrické a polohové úlohy v prostoru (vzdálenosti, odchylky, vzájemná poloha přímek a rovin)

5. Práce s daty, kombinatorika, pravděpodobnost

- 5.1.1. Kombinatorika (kombinatorické úlohy, Pascalův trojúhelník, binomická věta)
- 5.1.2. Pravděpodobnost (náhodný jev, pravděpodobnost průniku a sjednocení jevů, nezávislé jevy, binomické rozdělení)
- 5.1.3. Práce s daty (analýza a zpracování dat, charakteristiky statistického souboru, grafické znázornění rozdělení četností)

Povolené pomůcky:

- matematické portfolio žáka (vlastní výpisky, sešity, seminární práce, učebnice, sbírky)
- kapesní kalkulátor (bez omezení druhu)
- matematické tabulky (vlastní, různá nakladatelství)
- školní PC s přístupem na vzdálenou plochu, bez připojení k internetu
- vlastní notebook bez připojení k internetu
- šablona pro kreslení elementárních funkcí

Nutné pomůcky:

- rýsovací a psací potřeby

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ!

- Technická závada na vlastních zařízeních žáků nebude během zkoušky řešena. Pokud se objeví technický problém na školním zařízení, učitel zavolá správce sítě.
- **Během zkoušky není dovoleno používat mobilní telefon a komunikační programy (Skype, Outlook apod.)! Porušení zákazu povede k předčasnému ukončení zkoušky.**
- Během zkoušky je dovoleno odcházet na nezbytně nutnou dobu na WC. Není povoleno pohybovat se v jiných prostorách školy.

STRUKTURA PÍSEMNÉ PRÁCE

Práce bude obsahovat 4 úlohy s tématy vybranými z výše uvedených okruhů.

První dvě úlohy budou povinné, další 2 úlohy volitelné. Student si zvolí právě jednu ze dvou variant zadání.

U většiny úloh bude vyžadován postup řešení, ***je nutné pečlivě číst zadání!***

Zadání úloh bude koncipováno jako složitější matematický problém zasahující do více tematických okruhů.

UKÁZKOVÁ PÍSEMNÁ PRÁCE

Úlohy jsou vhodné k procvičení.

Úloha č. 1 – vlastnosti funkcí

$Je\ dána\ funkce\ f{:}\,y = (x-2)^2 \cdot |x-5|.$

A. Vyšetřete průběh funkce a načrtněte její graf (v ortonormálním systému, nejméně v uzavřeném intervalu od 0,5 do 6, s nakreslenými tečnami v inflexních bodech).

B. Zapište do tabulky extrémy funkce v intervalu $\langle -2; 6\rangle$:

lokální minima		lokální maxima	
hodnoty:	v bodech:	hodnoty:	v bodech:
globální minima		globální maxima	
hodnoty:	v bodech:	hodnoty:	v bodech:

C. Vypočítejte obsah rovinného obrazce, který vymezuje graf funkce f a osa x v intervalu od nuly do dvou (v cm^2, zohledněte Vaše užité měřítko při kreslení grafu).

D. Vyřešte parametrickou rovnici s reálným parametrem p a reálnou proměnnou x: $(x-2)^2 \cdot |x-5| = p$. Řešení zapište do tabulky (počet řádků si přizpůsobte):

parametr p	počet kořenů rovnice

Úloha č. 2 – rovnice a nerovnice

Vyřešte rovnice a nerovnice v uvedeném oboru proměnných:

A. $(z-3)^2 + (\bar{z}+i)^2 = 4 \wedge z \in C$
B. $\sqrt[3]{z^4} - 3\sqrt[3]{z^2} = 54 \wedge z \in C$
C. $log_2[2 - log_3(x+2)] \leq 1 \wedge x \in R$
D. $3 \cdot 2^x + 4^x + 2 \leq 20 \wedge x \in R$

Úloha č. 3 – je volitelná; studenti řeší právě jednu z variant 3A a 3B

Úloha 3A – extrémy funkce

Uprostřed nad kruhovou deskou stolu poloměru jeden metr je zavěšený světelný zdroj. Vypočítejte, do jaké výšky je ho třeba umístit, aby osvětlení okraje stolu bylo co největší.

Vztah pro osvětlení E je:

$E = \frac{I}{r^2} \cdot cos \propto$; I udává svítivost, r vzdálenost zdroje od místa osvětlení, čili od okraje stolu

a úhel $\propto$ odchylku mezi směrem dopadajících paprsků na osvětlenou plochu a normálou dané plochy.

Určete potom číselnou hodnotu osvětlení (v luxech) pro zdroj světla o svítivosti 150 kandel za výše uvedených podmínek.

Úloha 3B – objemy těles

Určete poměr objemů $\frac{V_{T_1}}{V_{T_2}}$ $těles\ T_1 a\ T_2.$

Těleso T_1: rotační komolý kužel, jehož strana **s** délky 24 cm má od roviny podstavy odchylku $\boldsymbol{\alpha}$=60 stupňů; poloměry podstav měří 17 cm a 5 cm.

Těleso T_2: vznikne otáčením obrazce omezeného křivkami k_1 a k_2 o rovnicích

$k_1{:}\,\mathrm{y} = \cos(\mathrm{x})$ a $k_2{:}\,\mathrm{y} = -1$ kolem přímky $\mathrm{p}{:}\,\mathrm{y} = -1$ pro $\mathrm{x} \in \langle -\pi; \pi\rangle$

v kartézské soustavě souřadnic, kde jednotka měří 1 cm.

Úloha č. 4 – je volitelná; studenti řeší právě jednu z variant 4A a 4B

Úloha 4A – kuželosečky

Je dána hyperbola $H: 16x^2 - 25y^2 = 400.$

A. Načrtněte hyperbolu v kartézské soustavě souřadnic. Vypište její charakteristiky (hlavní poloosa a, vedlejší poloosa b, excentricita e, souřadnice ohnisek).
B. Napište rovnice jejích asymptot a určete odchylku těchto přímek.
C. Napište rovnici tečny hyperboly v bodě T_1, jehož x-ová souřadnice je rovna pěti. Tečnu označte t_1.
D. Napište rovnici tečny hyperboly v bodě T_2, jehož x-ová souřadnice je rovna deseti a y-ová souřadnice je kladná. Tečnu označte t_2.
E. Určete odchylku tečen t_1 a t_2.
F. Vypočítejte obsah trojúhelníku omezeného asymptotami a tečnou t_2.

Úloha 4B – řady

Strany čtverce rozdělíme v poměru 3:4 tak, aby u každého vrcholu byl jeden díl větší a jeden menší. Spojením dělících bodů vznikne opět čtverec. Stejným způsobem vepíšeme do něho další čtverec a postup opakujeme. Určete součet O obvodů všech čtverců a součet S obsahů všech čtverců (včetně původního).

Dále vyřešte goniometrickou rovnici:

$$\frac{1}{2^0}\sin^0 x + \frac{2}{2^1}\sin^1 x + \frac{3}{2^2}\sin^2 x + \frac{4}{2^3}\sin^3 x + \frac{5}{2^4}\sin^4 x + \frac{6}{2^5}\sin^5 x + \cdots = \frac{16}{9}$$

Návod: sečtěte řady postupně úpravou do trojúhelníkového tvaru:

$$\frac{1}{2^0}\sin^0 x + \frac{1}{2^1}\sin^1 x + \frac{1}{2^2}\sin^2 x + \frac{1}{2^3}\sin^3 x + \frac{1}{2^4}\sin^4 x + \frac{1}{2^5}\sin^5 x + \cdots = s_1$$

$$\frac{1}{2^1}\sin^1 x + \frac{1}{2^2}\sin^2 x + \frac{1}{2^3}\sin^3 x + \frac{1}{2^4}\sin^4 x + \frac{1}{2^5}\sin^5 x + \cdots = s_2$$

$$\frac{1}{2^2}\sin^2 x + \frac{1}{2^3}\sin^3 x + \frac{1}{2^4}\sin^4 x + \frac{1}{2^5}\sin^5 x + \cdots = s_3$$

DALŠÍ ÚLOHY PRO PROCVIČOVÁNÍ

Úloha 5 - trigonometrie

1) V trojúhelníku ABC označme V střed jeho kružnice vepsané. Vyjádřete délku úsečky AV pomocí stran a goniometrických funkcí vnitřních úhlů trojúhelníka ABC.
Potom vyčíslete pro a = 5 m, b = 7m, c = 8m.

2) Výšku budovy vidíme z jisté vzdálenosti ve výškovém úhlu 60°. Přiblížíme-li se o 5 metrů blíže k budově, vidíme její výšku již pod výškovým úhlem 70°. Jak je budova vysoká?

3) V libovolném trojúhelníku se stranami a, b a jejich protějšími úhly α, β platí:
$\frac{a-b}{a+b} = \frac{tg\frac{\alpha-\beta}{2}}{tg\frac{\alpha+\beta}{2}}$ (Tangentová věta). Tvrzení dokažte za užití Sínové věty pro strany a, b.

Úloha 6 – zobrazení v rovině, Euklidovy věty, Pythagorova věta

1) Sestrojte libovolný nerovnoramenný ostroúhlý trojúhelník, jehož základna AB měří 8 cm a výška k ní 6 cm. Trojúhelníku vepište čtverec PQRS tak, že vrcholy P, Q leží na straně AB, a vrcholy R, S po řadě na stranách BC, CA. Zapište stručně konstrukci a vypočtěte délku strany sestrojeného čtverce.

2) Pata výšky k přeponě pravoúhlého trojúhelníku dělí přeponu v poměru 3:7, kratší odvěsna měří 6 cm. Vypočtěte velikost této výšky a délky zbývajících stran trojúhelníku. Trojúhelník sestrojte.

3) Jsou dány různoběžné přímky a, b a úsečka délky **u.** Sestrojte všechny kružnice s poloměrem r = 2 cm. Které mají střed na přímce b a přímka a je jejich sečnou, která vytíná na kružnicích tětivu délky **u**. Proveďte diskusi počtu řešení podle parametru **u**.

Úloha 7– kombinatorika, pravděpodobnost

a) Řešte nerovnici:

$\binom{8}{x-1}+\binom{7}{9-x} \leq \binom{7}{x}$

b) Mezi 5 dětí máme rozdělit 12 stejných (nerozlišitelných) bonbónů a 10 různých hraček. Kolika způsoby to lze provést tak, aby:

- Každé dítě dostalo aspoň jeden bonbón
- Každé dítě dostalo aspoň jednu hračku
- Každé dítě dostalo aspoň jeden bonbón a také aspoň jednu hračku

c) Fotbalový hráč promění pokutový kop s pravděpodobností 0,83. Vypočtěte, s jakou pravděpodobností tento hráč z deseti kopů promění aspoň sedm.

d) V osudí je devět míčků, právě jeden z nich je modrý a právě jeden červený. Náhodně vylosujeme čtyři míčky. Jaká je pravděpodobnost, že mezi nimi bude modrý nebo červený?

Úloha 8 – kuželosečky, komplexní čísla

1) Nakreslete množinu bodů M v Gaussově rovině komplexních čísel, napište její analytické vyjádření v kartézské soustavě souřadnic. $M = \{z \in C; |z - 3 - 5i| + |z - 9 - 5i| = 10\}$
2) Identifikujte množinu bodů K v Gaussově rovině komplexních čísel (doporučení – využijte program Geogebra). $K = \{z \in C; 2 \cdot |z - 1 - 2i| = |z - 4 - 6i|\}$